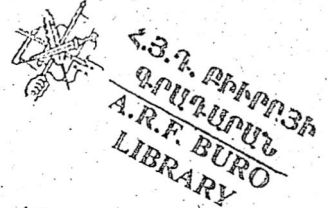

ԴՐՕՇԱԿ

„ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ“ ՕՐԳԱՆ

Ա.Ի.ԵՏԻՍ ՄԱԼՕՅԵԱՆ

Կարնից մեզ հաղորդում են մեր ընկեր, ալեքսանդրոպօլի նախկին ուսուցիչ Ա.Ի.ԵՏԻՍ ՄԱԼՕՅԵԱՆ ՆԻ ցաւալի մահւան լուրը:

Հանգուցեալը գաղտնի ճանապարհով ուստաճկական սահմանագլուխն անցնելու ժամանակ բքի է բռնուում, դիշերային մթութեան պատճառով մի քանի անգամ ջրի մէջ ընկնում, որից և սառչում է:

Մալօյեանի մահը զգալի կորուստ է մեզ համար, մանաւանդ մի այնպիսի ժամանակ, երբ մենք այնքան պէտք ունէինք նրա ուժին ու ընդունակութիւններին: Այդ համետ, քիչ խոսող, ոչ մի վտանգից խոյս չը տուող ազնիւ երիտասարդի յիշատակը միշտ վառ կը մնայ ոչ միայն իւր մօտ ընկերների, այլ և այն բազմաթիւ արհեստաւորների սըրտերում, որոնց շրջանում նա միշտ գործում էր:

Մալօյեանին Տաճկաստանում պլ մահ էր սպասում:

Ա. Հ Ա Ր Ե Կ Ի Չ Ն Ե Ր Ի Կ Ռ Ի Ի Ը

Ապրիլ 16/98-ին, երեքշաբթի օրը, Կ. Պոլսում, Գաշնակցական ահաբեկիչների խմբի և ոստիկանութեան մէջ ընդհարում է տեղի ունեցել Ղալաթիայի Քարաքէօյ հրապարակի վրայ: Ոստիկաններից մէկը տեղն ու տեղը սպանւած է: միւսները վիրաւորւած: Սպանողն ու վիրաւորողներն ազատ են: Չեղբակալւած են երկու ուրիշ հոգի:

Մանրամասնութիւնները հետեւեալ համարում:

Բ Ա Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ց Ո Ւ Կ

Ո՞ւմ չպէտք է վերցնել մեր ներկայ դրութիւնը. ո՞վ կարող է սառնասիրտ կերպով տանել այն բոլորը, ինչ կատարել և կատարում է մեր հայրենիքում. ո՞վ կարող է արդար զայրոյթ, խորին ատելութիւն, դարշանք չզգալ դէպի սուլթանի բռնակալութիւնը, որն աջ ու ձախ արեան գետեր է հոսեցնում, որը մորթում, կոտորում, աւերում, թալանում է. և ընդհակառակը, ո՞վ կարող է չհամակրել, չարտայայտել իւր բուն սէրը, ջերմ համակրանքը, ցաւակցութիւնը դէպի այն ժողովուրդը, որն այսօր իւր մարդկային իրաւունքների համար ոտքի է կանգնել, բարձրաձայն բողբոջում, պահանջներ է դնում, կուռում, արեան մէջ է տապալակում:

Մեր դրութիւնն անտանելի է, հայ ժողովուրդը դժոխային պայմանների մէջ է ապրում, նա յուսահատական քայլեր է անում իւր դրութիւնից ազատելու: Այս բանը ոչ որի համար ծածուկ չէ: Այս է պատճառը, որ ամեն տեսակ տարրեր, իւրաքանչիւրն իւր առանձին միտումներով, ասպարէզ էին եկել իբր հայ ժողովուրդի պաշտպաններ կամ համակրողներ: Բայց երբ սուլթանը հայ ժողովուրդի դէմ հանեց իւր զօրութիւնը և ամբողջ երկիրը լցւեց դիակներով ու աւերակներով, այն ժամանակ հայ ժողովուրդն իւր աչքով տեսաւ ու ճանաչեց իւր «պաշտպաններին», որոնք փութացին ապահով տեղ գտնել իրենց համար: Եւրոպական դիպլոմատիան, որ ամենից շատ էր աղմուկ հանում և «վերցնում», մինչև իսկ սպառնալիքներ արձակում, առաջինը յետ քաշւեց, ազատ ասպարէզ տալով սուլթանին զլուծել բերել իւր «բարենորոգումները»: Երեսը դարձրեց Ռուսաստանը՝ «արեւելքի քրիստոնեաներին հովանաւորողը» և ոչ միայն երես դարձրեց մեզանից, այլև չամաչեց պարզելու իւր բարեկամական ձեռքը հրէշ գաղանին: Եւ այն ժամանակ երբ ամբողջ Տաճկահայաստանում արեան գետակներ էին հոսում, երբ զոհերի լաց ու կոծը խաւնւած վայրենի ցնծական աղաղակների հետ երկինք էին բռնել:

փափկասիրտ Նիկոլայ II-ը առանց խղճի խայթ զգալու, ընդունեց սուլթանի արիւնաթաթախ ձեռքով մատուցած պարգևները, պարգևներ, որ դուրս էին կորզած արիւնքամ հայ ժողովրդի պատառ-պատառ եղած կրծքից: Երես դարձրեց մեզանից Ֆրանսիան, «ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն» հռչակող Ֆրանսիան, որն այժմ պոռնիկ կնոջ նման ընկել է հիւսիսային արջի գրկի մէջ: Երես դարձրեց Անգլիան, որը նկատելով իւր վտանգաւոր դրութիւնը, բաւականացաւ հեռուից մի երկու անգամ սուլթանի վրայ հաչելով և հեռու տեղերում ծովային ցոյցեր անելով...

Սակայն, միմիայն շահասիրական միտումներով ասպարէզ եկած դիպլոմատների, կրօնական նպատակներ ունեցող եպիսկոպոսների, միսիօնարների և իրենց առևտրական շահերի տեսակէտից նայող հաստափոր բուրժուաների, բոլոր մեր արտաքին «բարեկամների» բարձրացրած աղմկալից կոչերի միջից մենք լսում ենք և այլ ձայներ. դրանք բոլոր երկրներում ցրած անարատ ուղեղների, զգայուն հոգիների, մատաղ սրտերի դէպի մեր բազմազարչար ժողովուրդն ուղղած ջերմ համակրանքն ու անկեղծ սէրն է: Դրանք են, որ իրենց անկեղծութեամբ մեզ խրախուսում են և բարոյական ոյժ ապլիս. դրանք են, որ կազմում են հասարակական անաչառ կարծիքը և այդպիսով որոշ չափով ազդում իրենց կառավարութեան բռնած դիրքի վրայ: Աւելի պարզ կերպով այդ ուղղութիւնն արտայայտուում է զանազան երկրների յեղափոխական երիտասարդութեանց մէջ, որոնց մեզ ուղղած համակրական ուղերձներից մի քանիսը ընթերցողը կարող է գտնել ներկայ համարում:

Ռուս ուսանող երիտասարդութեան քաջալերական խօսքերը, որն իւր ուսերի վրայ է կրում բռնակալութեան ծանր լուծը և նոյնպէս գիմում է դէպի ազատութիւն, մեզ սիրտ են տալիս մեր անհասար կուրի մէջ: Մենք գտնում ենք նոյն քաջալերութիւնը և լեհ երիտասարդութեան կողմից: Թէ լեհը և թէ լեհուհին մեզ աւելի լաւ կարող են հասկանալ, իրենք էլ գտնւելով համարեա թէ մեր դրութեան մէջ: Նրանք էլ զրկւած լինելով քաղաքական ազատութիւնից, կուռում են նոյնպէս բռնակալութեան դէմ, որը նրանց ստիպում է հրաժարել իրենց պատմական անցեալից: Քաջալերական ուղերձներ ենք ստանում բուլղար երիտասարդութիւնից, Նանսիի ֆրանսիական ուսանողութիւնից և այլն և այլն: Մեզանից իւրաքանչիւրը կը գտնի նրանց արտայայտած համակրանքների մէջ իւր բարոյական նեցուկը, որովհետեւ դրանք բոլորում են մաքուր, անկաշառ, անկեղծ մարդկային զգացումներից:

Մեր երիտասարդութիւնը կը ոգեւորւի ուսն երկսեռ երիտասարդութեան օրինակով, որն արապորել է իւր միջից յեղափոխական բարձր, օրինակելի արիւղներ, որը տասնեակ տարիների ընթացքում աւել է հազա-

րաւոր երիտասարդ զոհեր, բայց և որը, չնայելով իւր կրած սոսկալի պարտութեան, այսօր նորից գլուխ է բարձրացնում բռնակալութեան դէմ, օգտւելով անցեալների դառը փորձերից: Մեր երիտասարդութիւնը կոգեւորւի լեհացիների օրինակով, որոնք քանիցս անգամ ապստամբւել են իրենց ճնշող լծի դէմ, ամեն անգամ սոսկալի ջարդ են կրել, բայց և այնպէս չեն ընկճւել և շարունակում են իրենց աշխատաւոր դասակարգի ազատութեան գործը: Մեր ստրկացած մայրերը, քոյրերը, որոնց սրտաձվիկ աղաղակները արձագանք են գտնում լեհ և ուսն կանանց սրտի խորքերում, կը հետեւն իրենց քոյրերի օրինակին. նրանք կը դրդեն իրենց սիրելիներին պատերազմի դաշտը դուրս գալ, դէմ առ դէմ կը կանգնեն թշնամու առաջ և սեփական արիւնով ազատութիւնը կը գնեն:

Ունենալով այդպիսի բարոյական նեցուկ, ոգեւորւելով դրանց անվհատ գործունէութեամբ, սիրա առած մեր վիճակակից ընկերների խրախուսանքից, մենք աւելի մեծ ուժով կը դիմենք դէպի յեղափոխութիւնը, որը միակ միջոցն է մեր թէ բարոյական և թէ ֆիզիքական տանջանքներին վերջ տալու: Գնանք մենք մեր եղբայրների հետքերով, որոնք ընկել են պատերազմի դաշտում, մենք չը պղծենք նրանց մաքուր յիշատակը:

Մենք ուժեղ ենք, մեր կողմն են նրանք, ում կուրծքը չի բորբոսներ, ում մէջ դեռ կենդանի է ազատութեան սէրը, ով կուռում է և արիւն թափում իւր եղբայրների ազատութեան համար:

Մեզ համար չեն կարող բարոյական նեցուկ լինել ոչ մեր հարցի վրայ իրենց ապրանքների սպառման տեսակէտից նայող եւրոպացի հաստափոր պաշտպանները, ոչ քրիստոնէական վարդապետութեան «ճշմարտութիւնները» քարոզելու համար հող փնտրող կաթողիկէ և բողոքական միսիօնարները և ոչ եւրոպական պետութիւնները, որոնք իրենք իրենց ժողովրդի վերաբերմամբ մարմնացած կեղեքիչներ են:

Չեզ ենք մեկնում մեր ձեռքը, յեղափոխական ընկերներ, ձեզ հետ միասին մենք կընթանանք մեր ընդհանուր թշնամիների դէմ: Առանձնապէս կուռւով իւրաքանչիւրը իւր անմիջական թշնամու դէմ մենք կուռում ենք մեր ընդհանուր նպատակի՝ աշխատաւոր դասի ազատութեան համար: Չեր յաղթութիւնը մեր յաղթութիւնն է, մեր պարտութիւնը ձերն է: Միանանք բարոյապէս և կրկնակի եռանդով դիմենք անվախ, համարձակ դէպի մեր թշնամիները և վստահ մեր բարոյական յաղթութեան վրայ, առաջ տանենք մեր արդար կուրը:

Վորջին բոլոր բռնակալները, կեցցէ՛ ժողովուրդը կեցցէ՛ յեղափոխական երիտասարդութիւնը:

Օ. Շահաբադյան

Մ Ե Ր Լ Ա Յ Ը Ն Կ Ե Ր Ն Ե Ր Ի Ն

I

Տաճկական արևուտ հարաձայնները, ուղղած հայերին, դարձրին իրենց վրայ ամբողջ քաղաքակրթւած աշխարհի ուշադրութիւնը: Ընշուճն ու ամենակուպիտ կամայականութիւնը, որոնք ծածկւած էին Եւրոպայի աչքից կեղծ ու պատիր օրէքներէ վարագուրի տակ, վերջին դէպքերի ժամանակ մերկանալով իրենց բոլոր ճշմարտութիւններով, գրգռեցին մինչև իսկ Եւրոպայի ամենայնտաղէմ դասակարգերի զայրոյթը: Քաղաքակրթ ազգերը, ի դիմաց իրենց ներկայացուցիչներին, բողոք յայննեցին տաճիկ կառավարութեան արարքների դէմ և այդ բողոքը ոչ թէ միայն սնտեսական շահերի ու միջազգային քաղաքական միտումների թելադրութիւնն էր, այլ և հասարակական կարծիքի արտայայտութիւնը, առանց դասակարգերի խտրութեան: Պաշտօնական Ռուսաստանը, իրեն հարկադրւած զգալով միանալու միւս պետութիւնների հետ, այնուամենայնիւ չզլացաւ իւր կիսապաշտօնական օրգանների միջոցով թափել հայերի գլխին կեխտոս քնսինուացիաներ ու ծաղրանքներ, զգալ տալով թէ որի կողմն է իւր համակրանքը:

Հարկ չենք համարում հաւատացնել, որ մենք, ուսու երիտասարդ ուսանողներս, ոչ մի կայ չունենք այն ընթացքի հետ, որ բռնել են դէպի ձեր գործը մեր ընդհանուր «թշնամիները», ազատութեան և առաջադիմութեան թշնամիները, որոնց համար կառավարութիւնը մի զէնք է, իսկ ամբողջ ժողովուրդը՝ բացառեալ իրենց դասակարգի անձնաւորութիւնները՝ շահագործման նիւթ:

Մեր բոլոր համակրանքը ձեր կողմն է՝ յանուն ազատութեան կուռղների կողմը: Մեր զգացումները այլապէս էլ չեն կարող լինել, քանի որ մենք ևս կրում ենք նոյնպէս բռնակալութեան ճնշումը, թէև ոչ այն սարսափելի ձևով, ինչպէս վերջին ժամանակները գործ դրւեց ձեր եղբայրների գլխին:

Մենք չենք համարձակուում ասել այս խօսքերը ի դիմաց ամբողջ ուսու երիտասարդ ուսանողների, բայց մենք հաւատացած ենք, որ մեր խօսքերի տակ կստորագրեն բոլոր այն երիտասարդները, որոնք դուրս են եկել բանտարական դասակարգից, ինչպէս և կը միանան մեզ հետ մնացեալ մասի առաջադիմական տարրերը:

Ընկերներ, մենք անկեղծ սրտով յաջողութիւն ենք ցանկանում ձեր ազգային գործին, որը միայն սկիզբն է և առհաւատքեան ապագայ ժողովրդական գործունէութեան: Ներկայ բոլորին, դժբախտաբար, մենք մեր համակրանքը միայն սրանով կարող ենք արտայայտել. ձեզ յայննի է, որ մեր հայրենիքում ևս եռ է գալիս խուլ կուլ, որը նորանոր զոհեր է պահանջում որ և կը կլանի մեր բոլոր ուժերը: Բայց մենք, այժմ իսկ պատրաստ ենք սիրով ողջունել այն բոլորն, երբ ձեռք-ձեռքի կը տան ուսանող երիտասարդութիւնները ազատ Հայաստանի և ազատ Ռուսաստանի:

Տ Ե Մ Ն Ի Կ ՈՒ Ս Ս Ն ՈՂ Ն Ե Ր Ի Մ Ի Խ ՈՒ Մ Բ

II

Տաճկահայերի կրած տառապանքները վաղուց ի վեր արձագանք էին դասում մեր սրտերում: Տաճիկ կառա-

վարութեան ձեռք առած բարբարոսական միջոցները, դժբախտ ժողովրդի յուսահատական ճիգերը, այս բոլորը չափից դուրս պարզ և ակնյայտնի կերպով նկարագրում են մեզ մեր սեփական դրութեան պատկերը և մեր անկախութեան համար վարած կուլի պատմութիւնը:

Ըմբռնելով Հայկական հարցը իր ամբողջ էութեամբ, մենք անկեղծ սրտով համակրում ենք նրան: Ձեր հաղորդածը՝ որ մեծ պետութիւնների միջամտութիւնը ոչ մի ազդեցութիւն չունեցաւ տաճիկ տիրապետութեան լծի տակ հեծող ձեր հայրենակիցների դրութեան բարւոքման վրայ, մեզ շատ վշտացրեց, բայց չզարմացրեց: Աւելորդ է որ և է բան սպասել պետութիւններից: Ի՞նչը կարող է աւելի լաւ լուսաբանել այդ դրութիւնը, եթէ ոչ մեր սեփական կուլի պատմութիւնը: Մեծ պետութիւնները գործ ունեն միայն ուժեղների հետ, իսկ եթէ թոյլերին նրանք պաշտպանում են, այդ անում են այն ժամանակ, երբ հարկաւոր է լինում իրենց վտանգաւոր մրցակիցին տապալել:

Ի նկատի առնելով մեր տխուր, բայց պերճախօս վիճակը, մենք ի բոլոր սրտէ ցանկանում ենք հայերին զօրանալ, ամբանալ ներկայ դժբախտութեանց մէջ, նորից հաւաքել իրենց ուժերը, որպէսզի ապագայում աշողութեամբ կուեն իրենց մարդկային և ժողովրդային իրաւունքների համար:

Ձեր վերաբերումը դէպի ձեր հայրենակիցների դժբախտութիւնները պարզ ապացուցանում է, որ պետական սահմանները երբէք չեն կարող կամայականութեամբ բաժանել ժողովուրդը մասերի և թուլացնել ժողովրդական ոգին:

Թող ձեր ժողովրդի ներկայ տառապանքները դառնան նրա ապագայ ուժի աղբիւրը. թող զարգանայ նրա մէջ բողոքի ոգին ի դէմ բոլոր լուծերի՝ քաղաքական, հասարակական կամ սնտեսական:

Մ Ո Ս Կ Վ Ս Յ Ի Լ Ե Հ Ե Ր Ի Տ Ա Ս Ս Ր Դ Ն Ե Ր Ի Ը Ն Կ Ե Ր ՈՒ Թ Ի Ն

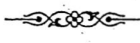
III

Տաճկահայերի կրած տառապանքները զարթեցրին մեր մէջ ջերմ համակրանք դէպի ձեզ: Որպէս մարդիկ, մենք համակրում ենք ձեզ, որոնց քաղաքական դրութիւնը զրկում է համարեա թէ բոլոր մարդկային իրաւունքներից: Որպէս լեհուհիք՝ համակրում ենք ձեզ այն ազգի ներկայացուցիչներին, որը կուում է յանուն անկախութեան, ազգի, որը չկարողանալով կրել ստրկութեան շղթաները, ճիգ է թափում թօթափել նրանց: Որպէս կանայք, համակրում ենք բոլոր հայ կանանց՝ ձեր մայրերին, քոյրերին, ձեր կանանց ու աղջկերանց, որոնք բոլորովին անպաշտպան, գտնուում են մի երկրում, ուր թագաւորում է լիակատար կամայականութիւնը: Որպէս զաւակներ մի ստրկացրած երկրի, որը նոյնպէս բողոքում է իւր դրութեան դէմ, մենք միանգամայն համակրում ենք ձեզ:

Թող կորչին բոլոր բռնակալները, կեցցէ՛ ազատութիւնը, կեցցէ՛ բոլոր ազատասէր ժողովուրդների միութիւնը՝ ընդհանուր ուժերով բռնակալութեան դէմ կուեցու համար:

Լ Ե Հ ՈՒ Հ Ի Ն Ե Ր Ի Մ Ի Խ ՈՒ Մ Բ

Տեղի սղութեան պատճառով չենք կարող զետեղել նանսիի ֆրանսիական ուսանողական խմբի և բուլղար երիտասարդութեան համակրական ուղերձները: Բացի սրանցից համակրանք են յայտնել հի ն գ այլ ուսուսանողական ընկերութիւններ, որոնցից մէկի (Վովկասեան) ուղերձը, իւր մասնաւոր նշանակութեան պատճառով կը հրատարակենք հետեւեալ համարում:

Ն Ա Մ Ա Կ Պ Ո Ղ Ս Ի Յ

Տեղական թերթերու մէջ, իբրև պաշտօնական լուր, հրատարակեցաւ թէ՛ բարձրագոյն իր ա գ է ո վ յանձնախումբ մը կազմած է որ պաշտօն ունի հանգանակութիւն ընելու, և ձեռք բերւած գումարովը շինել և նորոգել այն մզկիթները, որ քանդուած ու վնասուած էին՝ վերջերս Անատոլի մէջ տեղի ունեցած անկարգութիւններէն:

Այս պարզ ու ըստ երևոյթին անմեղ յայտարարութիւնը, սուլթանական խորամանկութեամբ շինուած ու կարկանտած, թիւրք Փանատիկոսութեան մի նոր հրակէր էր: Ի՞նչ ըսել է քանդուած ու վնասուած մզկիթներ, որոնք են ատոնք, որ աստղի կամ որ երկնքի տակ: Սուլթանը շատ լաւ գիտէ, որ իր հրամանին համաձայն՝ քանդուածները, հրձիգաւծները միմիայն հայոց սրբարաններն էին, բայց որպէս զի մէկ կողմէ Եւրոպայի դիւանագիտութեան քթին զարնէ հայոց երեսին նետուած սուտ անբաստանութիւն մը և միւս կողմէ՝ հասկացնէ թիւրքերուն, որ իբր թէ հայերը, իբրև հեղինակ Անատոլիայի անկարգութեանց, թիւրքերուն աղօթարաններն իսկ քանդած ու վնասած են:

Հայոց պատրիարքը, որ սուր աչքերով ամեն փոփոխութիւններն ալ մաղէ կանցնէ, առանց դժարութեան ըմբռնելով այդ մեքենայութեան նոր խաղը, իսկոյն թ ա գ Ր Ի Ր մը կը գրէ Դուան թէ՛ «Այդ պաշտօնական ծանուցումը բողոքովին սխալ է: Քանդուածներն ու վնասուածները հայոց սրբարաններն են, թւով 400-էն աւելի. իսկ մզկիթ ըլլալով, մէկ հատ միայն կայ, Արաբկիրի մէջ մզկիթ մը, որ հայոց թաղին կից ըլլալով, այրած է կրակի տրւած հայոց տուններուն հետ»: Սակայն պատրիարքարանի թ ա գ Ր Ի Ր ը ուժեղ բողոքի ձայն մըն է, որ խեղդուած կը մնայ միմիայն Դուան գրասենեակներուն մէջ. իսկ թերթերու մէջ հրատարակութիւն մը տիեզերական ահաւոր ձայն մըն է, որ հիւսիսի հովէն աւելի ուժով արձակ կը վաղէ օդին մէջ ու կը հասնի ամեն տեղ:

Տրապիզոնի լազերն ու չէրքէզները օրեր անաջ քաղաքը խոնուած, վերջին հարած մը տալու կը պատրաստին եղբ' ի հաճոյս սուլթանին. մանաւանդ նոր թալանի գրգիռ մը կը խանձէ Ահմէդի ոգին, երբ կը տեսնէ՝ որ իր գրացի Հիւսէյէնը, այն զի պ ի Ր ի հէրիֆը, նախորդ տարի իրեն պէս մարդ մըն էր՝ վաղուանը մտածող իսկ սեպտեմբերի՝ քարեքաղդ 25-էն աս-

տին նախանձելի վիճակ մը ունի, ոսկին գրպանին մէջ առատ, ամենուն ակնածելի: Եւ ինքը տակաւին առջի մարդն է՝ գրպանները ծակ, բերանը հովին: Սուլթանի շնորհիւ՝ կեալուրներու նոր ջարդ մը կը սարքեն և ինքն ալ ուրիշներու պէս կը հարստանայ:

Ռուս և յոյն հիւպատոսները կը տեղեկագրեն իրենց դեսպաններուն, որոնք դիմում կընեն Դուան ազդու լեզուով, և պաշտօնական իրարանցումէ մը ետքը սաստիկ հրաման կը ղըկւի, զգուշանալ որ և է անկարգութենէ: Ու ոչ մէկ անկարգութիւն. լազն ու չէրքէզը խոժոռելով՝ ակուայ կրճտելով կը քաշին իրենց որջերը՝ նոր օրերու սպասելով:

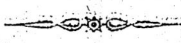
Մեզ հետաքրքրող լուր մը շրջեցաւ ընկերութեանց մէջ: Վրսի թէ՛ երբ Ֆէրդինանդ իշխանը Ռուպերթ վարժարանը կայցելէ, հայ ուսանողները, արդէն իսկ վշտացած՝ որ մեր պատրիարքարանի պատուիրակութիւնը անձամբ չէր ընդունած իշխանը, չեն մասնակցեր ընդունելութեան համակրական ցոյցին և նոյն իսկ բուլղար ուսանողներ ալ դժգոհ մնացած են իրենց իշխանին այդ կերպ վարմունքէն: Եթէ ըսուածը սխալ չէ, ինչ որ հաւանական կը թւի, բուլղար ուսանողները գրով մը իրենց դժգոհութիւնը յայտնած են իշխանին, թէ կը ցաւին, որ Ֆէրդինանդ չէր գիտցած համակրանքով վերաբերւել ազգի մը, որուն վիճակը ունեցած էր Բուլղարիան 18-20 տարի առաջ: Ենթադրելով որ այս ըսածները ճշգրիտ իրողութիւններ են, կը ծափենք Ռուպերթի ուսանողութիւնը:

Նոր ազատագրուած ազգի մը իշխանը, Ֆէրդինանդ, չկրցաւ համակրանքով վերաբերւել ազգի մը, որ Բուլղարիոյ անցուցած պատմութեան կ ո ի զ ի ս ն ե Ր է ն կանցնի՝ կուրծքը վիրաւոր, հեւալով, սոված, բայց կենդանութեան տարրերով լեցուն...

Գազան Համիդը Անգլիական դիւանագիտութեան վերջին յաջողութենէն ահաբեկած, շան նման սկսած է քծնիլ ու ստորանալ: Վերջին անգամ ընդունելութեանը՝ մինչև, դուռը դեսպան Սըր-Փիլիպ-Վերրին ընդ առաջ գացած է... Այս բացառիկ շնորհը կընէ այն անձին, որ քանի մ'ամիս առաջ ժամերով սպասցուց ու հիւանդացուց պաղ սենեկի մը մէջ:

Նոյն պատճառներով «նորին վեհափառութիւնը» բարեհաճեր է Եզմիրլեան պատրիարքին ալ հաշտ աչքը նայիլ, մօտենալ ու գրաւել կուզէ: Քանի օր է որ կառավարութիւնը պաշտօնական գրութիւնները կուղղէ Եզմիրլեանի անունին, մինչդեռ առաջ կը գրէր պատրիարքարանի անունին: Այժմ՝ կուզէ Եզմիրլեանը իբրև պատրիարք ձանձնալ: գուցէ ասիկայ թակարդ մըն է, որ կը լարի իրեն: ամեն պարագայի մէջ այնքան հազարներու կոտորածէ վերջ՝ երբէք պէտք չէ Եզմիրլեան հաշտ աչքերով սուլթանին նայի: Այնքան տագնապներու արիւթեամբ դիմադրող անձը անշուշտ այս պարագային ալ պիտի ցցնէ իր կամքի բարոյական մեծ ոյժը:

Ն Ա Մ Ա Կ Վ Ա Ն Ի Յ

12/24 մարտ 96 թ.

Անիշխանութիւնը կատարելապէս տիրում է վանում: Զօրքն ու զափթիան, մարըքն ու բաշիբօզուկը ամենայն համարձակութեամբ սպանում, թալանում և վերաւորում են նոյն իսկ քաղաքի մէջ ու եղբրքին: Մարտ 2-ին քաղաքից 5 ըսպէ հեռու թիւրքերը գնդակահար արին Անովանից ուսին: Մարտ 8-ին, վանից կէս ժամ հեռու Խաչիկին ծանր վերաւորեցին ու Քօփուզեանի քիթը կտրեցին: Մարտ 9-ին Ավանուց ճանապարհի վրայ 2 հոգու զօրքերը կողոպտեցին ու ծանր վերաւորեցին: Մարտ 9-ին Այգեաստանի Արարք թաղում 2ը-թըղեան Արշակից փողիսը մի քանի զափթիաներով կամենում է ըէվոլվէրը խել. երիտասարդը դիմադրում է: Անմիջապէս ըէվոլվերով ու սուրերով թափուում են նրա վրայ: Երիտասարդը ընկնում է. չի ապրել: գլուխը փտանգաւոր կերպով ձղւած է: Այս անիշխանութեան առաջացնողներն են լիտի սուլթանի լակոտները, «բարենորոգիչ» փաշաները, մօլլաներն ու Ֆէրիդը: Իսկ վանի վալին՝ Նազըմ փաշան բաւական խելացի ու քաղաքագէտ է և մի կերպ կարողանում է գլուխ դուրս բերել այս անիշխանութեան միջից: Սակայն հարեմի լակոտը հրամայելուն անմիջապէս հայերին սրի պիտի քաշէ: Հայերի դրուձիւնը աննկարագրելի է, գարունը բացելուն պէս գաղթականութեան հոսանքը պիտի ըսկսի. յեղափոխականներին մնացած է դիմադրել բոլոր ուժով այդ հոսանքին և շտապել ինչ որ հարկ է անել:

Եւ դեռ գտնուում են անմիտներ, որոնք պահանջում են դադարեցնել յեղափոխական շարժումը: Արծեն՝ եթէ մի հրաշքով յեղափոխական շարժումը կանգ առաւ, զօրքերն ու քրդերը այլևս մարդ չէն վերաւորիլ, չեն սպանիլ, գիւղեր չեն թալանիլ:

Արջափ հայերը տնտեսապէս ընկած են, նոյնչափ դեռ աւելի քանդւած է թիւրք կառավարութիւնը: Դրան ապացոյց, որ զօրապետները 6-7 ամսականը չեն ստացած. այս բայրամին 4 1/2 դուրուշ ամսական զօրապետների, 40 փարա զափթիաներին տւեցին իբր ամսական, ամբողջ զօրքը խօսք մէկ արաւ և բայրամի օրը ոչ հաց և ոչ կերակուր ընդունեց, որովհետեւ պահանջում են վերջին աստիճանի խեղճութեան մէջ: Մարտ 10-ին զօրանոցից 25 հոգի փախան: Հիւանդանոցում դրամի պակասութիւնից և լաւ չենամւելուց միջին թըւով օրական 12 դինուր է մեռնում. տի՛ֆ կայ: Կառավարութիւնը պարսկական սահմանագրութիւնները պիտի շղթայէ, դրամ չունի: Նազմ փաշան դիմեց երկու հարուստի խոշոր գումար ստանալու: Դրանցից մինը Կալպ փաշան էր, իսկ միւսը հայոց նշանաւոր դաւաճան Յարութիւն Քարգիբաշեան. երկուսն էլ մերժեցին: Նշանակում է թիւրք վարչութիւնը մազից է կախւած, նըրան քայքայելու համար մի զօրեղ հարւած ևս պէտք է: Վանը արդէն շղթայւած է: Այգեաստանը, ուր կեդրոնացած են հայերը, 22 պահականոց ունի. թիւր տակաւին պիտի աւելնայ 30 մինչև 35, որով պաշարւած կը լինի քաղաքի եղբրքները և զլխաւոր փողոցները: Երկու ամսից աւել է հարեմի լակոտի «բարենորոգիչ»

փաշաները նստած են վան, ձեռքերը ծալած ու թըրքական դաւեր են մտածում: Աղորմելի միամիտներ և մի քանի դաւաճաններ քիչ էր մնում ընդունում էին դրանց առաջարկած մեծ բարենորոգումները. այն է գըրել 20 փողիս և 20 զափթիա հայերից և հանրագիր տալ: Սակայն յեղափոխականների սարսափը այդ ողորմելիներին անմիջապէս ետ կանգնեցրեց:

Աստիկան-հիւպատոս:—Անգլիական հին Մ. Հալվարդ հիւպատոսը միանգամայն համակրելի, ազատամիտ մարդ էր: Իսկ նորը, որ դեռ 3 ամիս է եկած է, Աստուած հեռու պահէ, պատկանում է խաւարամիտ Սօլթբերի բանակին: Պոլսում նշանւեցաւ իշխանագործի նշանով և այստեղ կատարեալ թիւրք ոստիկանի դեր է կատարում: Վան մտնելուն պէս ձեռները շրջան էր կազմում և մատները իրար կպցնելով ասում՝ «հայերին պիտի հաշտեցնեմ սուլթանի հետ»: Այդ դեռ բաւական չէ: Մի քանի օր առաջ կանչեց հրապարակի վըրայ՝ շարդից, թալանից խոյս տւած ու քաղաք ապաստանած հազարաւոր հայ դիւղացիներից զլխաւորներին և պահանջում էր բռնի վերադառնալ իրենց գաւառները, ուր ոչ հայ կայ, ոչ տուն, ոչ կին, դաւակ. այլ գազան քիւրդեր: Գլխաւորները չհամաձայնեցան հեռանալ: Այդ ողորմելին խօսքով ապահովութիւն, անդորութիւն է խոստանում, ինչպէս Անգլիան 19 տարի շարունակ, և թէ զօրք զափթիա կուղարկէ նրանց հետ: Բողազ-Քեւեւանի ուս Քուման շատ լաւ պատասխանեց նրան. «Երբ մեր գիւղերն աւերում, մեր կանայք փախցնում էին, զօրքն ու զափթիան մեզ մօտ էին և անել տւողը նրանք էին: Մենք երբէք հաւատք չունենք կառավարութեան վրայ»: Աստիկան-հիւպատոսը սկսում է գովել պոռնիկ Շաքիր փաշայի «բարենորոգիչ» փաշաներին և այսպիսով համոզել, սակայն անհետեանք: Այսուհետ սպանում է նրանց բռնի խրկել: Բայց որ ամենից ստորն է, ձգտում է համոզել գիւղացիներին ծախել իրենց հողերը չնչին գնով ու գաղթել Բաբելոն: Խենթ մարդ: Գիւղացիք կասեն՝ «Փոխանակ մեզի համոզելու նոր հողեր գնելու, առաջարկում էք, որ ծախենք մեր արիւնով ձեռք բերածը»: Աստիկան-հիւպատոսը մարտ 10-ին կանչեց մենակ Սպարկերտ գաւառի գլխաւոր Շաշօին և նոյն հարցերն ուղղեց: Շաշօն չը համաձայնեց և խիստ կերպով պատասխանեց՝ «Մենք մեր հողերը երբէք չենք ծախիլ. թողէք մեզ մեր հողերին վրայ մեռնինք: Գառավարութեանը չենք հաւատում. եթէ դուք այդ չափ հաւատք ունիք թիւրքի և քիւրդի վրայ՝ հագէք քեալախիկը, դրէք իմ քէօլօզը և 2 ժամ քաղաքից հեռացէք. եթէ դուք սալամաթ դարձաք, ձեր գլուխը ձեր վրան մնաց, մենք ամենքս կը վազենք մեր աւերակ դռները»: Աստիկան-հիւպատոսը այս յանդուգն խօսքերի վրայ կատարում է և հրամայում իր կազմակերպիչ բռնել Շաշօին և տանել վալիին: Շաշօն ընդդիմանում է ասելով՝ «Եթէ ուզում ես հենց այստեղ իմ վիզը կտրիր, բայց ես վալիին չեմ գնայ»: Աստիկանը սենեկից անպատուութեամբ դուրս է անում Շաշօին:

Այս հիւպատոսը քիթը կոխել է հայ թաղերի մէջ և իմանալով ապաստանած գիւղացիների տեղը, բռնի յանդգնում է քաշել այդ խեղճներին «բարենորոգիչ» փաշաների մօտ:

Թիւրքի՝ դիտաւորութիւնն է եղել քիւղացիներին

մի հայ թաղի մէջ իբր թէ պահպանութեան համար մի մի պահպանոցներ շինեց, զետեղելով իւրաքանչիւրին մէջ 30-ի չափ զինւորներ. այս իբր թէ ասպհոյութեան պաշտօնեայ եղող զինւորները ամեն օր կը չարչարեն ու քաղաքավարի կերպով կը կողպտեն ժողովուրդը: Եթէ բան մը իրենց զւարթի սպառնալիքներ կընեն և վերջապէս ուզածնին կառնեն:

Աւելին կայ. շան պոչը թիթեղ կապելով երկիւղոտ ու ուամիկ հայերուն ձեռքը տալով կըբօսնուն Անդլիոյ թագուհւոյն անունը տալով: Հայ կանայք, որոնք երբեմն կը փորձին եկեղեցի երթալու, զինւորներու կողմանէ ամեն տեսակ գարշելի զոյցներու կը ենթարկուին: Վերջապէս աներևակայելի վայրենութիւններ կընեն:

Բոլոր մեծերը բանտարկած են. չկայ մէկը, որ միտիթարէ տառապեալ ժողովուրդը: Թէպէտ Ծ քահանայ կայ, բայց ասոնք փոխանակ ժողովուրդը միտիթարելու, աւելի կը սաստկացնեն անոր սրտի մէջ տիրող սարսափը:

Թշուառութիւնը տիրած է ամեն տեղ. 3500 մեղ ու անօթիներ կան, որոնցմով հայոց ու բողոքականաց դպրոցներն ու եկեղեցիները լեցուն են, որովհետև տուններին ոչ մի բան չմնաց: Թէպէտև քիչ ու շատ ունեցողներն իրարու կօգնեն, բայց հոգացողներն ալ քիչ ժամանակայ մէջ պիտի թշուառանան, եթէ պարագաները այսպէս երթան: 300-ի չափ անձանց կորուստ կայ: Գրեթէ նոյն չափ վերաւորներ:

Ի Ն Ո Ւ Ս

Ղ ո զ Լ Ի.— 60-70 տուն: Այս գիւղը երկու օր կարողանում է դիմադրել քիւրդերի յարձակման, զինւած լինելով միայն գերանդիներով և մանգաղներով: Գիւղի բնական դիրքը և այլ հանգամանքներ նպաստում են հայերին ընդդիմադրել: Վերջապէս գիւղացիք երբ տեսնում են երկրորդ օրւայ կատաղի խուժանի աւելի սոււարանալը, միեւնոյն ժամանակ երբ նկատում են զինւորներ էլ նրանց մէջ, այլևս անկաբող լինելով դիմանալ, բարձրանում են մօտակայ սարը, ուր երկու օր առաջ բաւականի ձիւն էր եկել: Երբ այդ նկատում է թշնամին, ահագին բազմութեամբ մի յարձակումով լեցում է գիւղի մէջ և չփախչողներին 15 հոգի ամենամահութ կերպով կամ գնդակահարում և կամ սրախողող են անում: Իսկ սար բարձրացողները ոտաբորիկ, մերկ գիշերում են ձեան վտայ, ցրտին զոհ են լինում 3-4 մանուկներ, իսկ հիւանդներ անհաշիւ: Երկրորդ օրւայ կէսօրին հազիւ մի կերպ փախչում են և լեցում 2աւուրմէ գիւղը, թէև նրանք սարի գլխին պաշարւած են լինում: Ցեսարանը ահօնելի էր. կանանց և աղջիկների լաց ու կոծը, մանուկների ձիւց ու աղաղակը՝ «մամօ հաց տուր զքսի», մանաւանդ ամենացաւալի տեսարան է ներկայացնում յղն կանանց երկունքի մէջ լինելը, նրանց դրուժիւնը փախչելու ժամանակ, ով կարող է մտածել մի բոպէ, որ պղպիսիներին ոչ զք չի կարեկցում: Սրանցից մի քանիսը հազիւ հազ կարողանում են հասնել 2աւուր-

մէ, մի քանիսը զանազան դառն նեղութիւններ կրելով, վերջապէս սարը ձեան վտայ ծնում, իսկ մէկը՝ հայ նահապետական ընտանիքի համար ամենասարսափելին, որ համեստ, ամօթխած և պարկեշտ կինը առաջին պատահող օտար տղամարդու խնդրում է տատայր դառնալ: Խլաթցի Պողոսը երբ լսում է հայ կնոջ այդ աստիճան անօգնական մնալը, արտասուքը աչքերում կատարում է տատօր դերը և կնոջը ու նրա մանուկին անվնաս հասցնում 2աւուրմէ: Այսպիսի սրտաուռ տեսարաններ շատերը պատահեց: Ղոլեցիք այժմ վերին աստիճան անօգնական են և ամեն մի բանից զրկւած: Շատերը երկու-երեք օր քաղցած են մնում:

Ա Ր Օ Ա.— 30-40 տուն: Այս գիւղից միայն յափըշտակում են 3-400 ոչխար և 150 տաւար: Ժողովուրդը թէև զոհ չէ տւել, բայց շատ մեծ սարսափի մէջ է: Այս գիւղը և 2աւուրմէն, ահից ստիպւած են քիւրդ հեծելազնորների ամեն կամայականութեան բաւականութիւն տալ, որոնց ոչ մէկը չի կարելի տանել: Բայց ինչ պէտք է անէ խեղճ խնուցին. նա ստիպւած է տանել այդ ամենը, քանի որ ոչ զք իւր բողոքը չի լսի, արգարութիւն պաշտպանող չկայ:

IV

Վերջապէս հոկտ. 29-ին Շաքիր փաշան Կարինից եկաւ բերդը՝ հաշիւ պահանջելու կատարւած չարագործութիւնների և սխրագործութիւնների համար: Հենց առաջին օրը երբ Շաքիր փաշան մտնում է բերդը, Յակովբէ Էֆէնդին եղելութիւնը մանրամասն նկարագրում է սուլթանի հաւատարմին և արդարութիւն պահանջում թշուառ ժողովուրդեան, որ ապրելու ամեն մի միջոցից զուրկ: Խեղճ Յակովբէ Էֆէնդին կարծելով, որ ի գուժ կը շարժէ բոլոր գազանութիւնների կատարելուողին, պատմում է մի քանի սրտաուռ տեսարանների կատարւած անգթութիւնները: Բայց Շաքիրը իսկոյն հրամայում է նստացնել ամենամութ բանդում և խիստ կերպով վարել կեալուրի հետ:

Ահա ձեզ բարենորոգչի պաշտօնը: Մէջիտի հայ ազգի անդամը, այն էլ Էֆէնդի տիտղոսով, ճշմարտախօսութիւն և արդարութիւն պահանջելու համար բանդ է նստում, իսկ հազարաւոր իւզբաշինների, համիդէյի հազարապետների և այլն բեկերի անպատմելի կերպով կատարած գազանութիւնները անպատիժ մնում:

Այն բեկերը և առաջնորդները, որոնք մի ամբողջ բաւառ ամայութեան և թշուառութեան մասնեցին, զըրկում են Շաքիր փաշայի բարեսրտութիւնից և աբժանանում փաշայի հետևեալ յանդիմանական խօսքերին՝ «Խիստ օրուլարի, սիզէ ամըր օլունտի շու կեալուրլարի քէսմիս, եօգսա թալան էթմիլէ» (խոզերի որդիք, ձեզ հրամայեց այս անօրէններին կոտորելու, թէ կողպտելու): Գիւրդ համիդէյները համեմատաբար աւելի բարեխիղճ վարեցին քան արիւնաբոու տաճկական պաշտօնեաները, որովհետև բարձրագոյն հրամանի համաձայն քիւրդերը պէտք է սրախողող անէին հայերին և ոչ թէ թալանէին: Բայց քրդական խուժանը աւելի բաւականացաւ թալանով, քան թէ հրահանգի համեմատ սպանելով: Իսկ եթէ ճշտութեամբ կատարէր այն պատկերը, որը տւել էր Շաքիր փաշան, այժմ խնուսում մի հայ անգամ չէր կարելի գտնել:

Շաքիր փաշան 4 օր մնաց Խնուսի բերդում և այդ

4 օրայ ընթացքում հազարաւոր բողոքներ տւին մի-
ամիտ հայերը՝ իրենց կրած վնասներէ և զոհանքներէ
համար բաւականութիւն պահանջելով. բայց ոչ մի բա-
ւականութիւն չստացան, միայն այս անորոշ խօսքերն
էին լսում Շաքիր փաշայից՝ «Միզ քէնտի երլարընգէ
կէտըն, սիզըն սօնընըզ էյ օլանձագ տըր» (Դուք ձեր
տեղերը վերադարձէ՛ք, ձեր վերջը լաւ կը լինի):

Այսպիսի մութ խօսքերից ի՞նչ պէտք է եղրակացնէր
խեղճ յուսահատ ժողովուրդը, քանի որ ոչ մի կերպ
չպատժեցին չարագործները, ոչ մի միջոց ձեռք չառնը-
ւեց հայերի դուռթիւնը ապահովելու: Դեռևս մի թղթ
յոյս մնացել է այդ վշտակիր ժողովրդի սրտում՝ «Իւր
ապագան տեսնել բարեխաւած»: Բայց այդ աննշան
յոյսը բոլորի մէջ չկան. մի որոշ մասը աւելի արկած-
ներ է սպասում, նա սպասում է դեռ աւելի թշա-
ւութիւնների զոհ դառնալ:

Թ Ա Մ Չ Ա Ր Ա

Նախ մեզ հարցնել պէտք է թէ՛ «Կարող էք շըն-
չել»: ասոր պատասխանը կրնայ բացատրել այսքան
լուութիւնը և մեր սոսկալի վիճակը:

Հոկտեմբեր 16-ին 300 տնւոր հայերուն բոլոր ինչ-
քերն կը թալանեն և 14 հոգի ալ կսպանեն:

Այսքանը չբաւերուն, կառավարութիւնը բոլոր մահ-
մեղականներուն դրոշմ, որ աղքատացած ժողովրդին գը-
թութիւն ցոյց տալով՝ տներնին հիւրընկալին:

Հայերն հրաւիրեցան իրենց դրացի կամ ծանօթ
տաճիկներու տներն: Ասոնք չգիտնալով, որ իրենց հա-
մար մէկ-մէկ սպանդանոցներ են այդ տներն՝ ընդունե-
ցին հրաւերը: Իսլամներն հաւատարիմ իրենց առաջ-
նորդողներու խորհրդին՝ ամեն ինչ ցածուութեամբ կար-
գադրեցին առաջընէ: Անգէն հայուն կը մնար, առանց
մտածելու, գլուխը կորսնցնուցած գնալ հոն, ուր որ
զինքը կը տանէին:

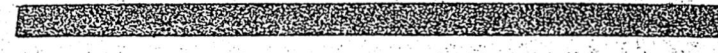
Երեք օր վերջ, հոկտ. 19-ին, որոշած էր բոլոր
հայերն կոտորել: Յորեկէն երկու ժամ առաջ մոլե-
ռանդներու կատաղութիւնը իրենց գագաթնակէտին
հասած էր: Ճիչեր և հահագին շփոթ, աղմուկ մ'էր, որ
փրթաւ այս նշանին վրայ հիւրասէր տաճիկներն սկսան
մի առ մի պահածնին դուրս հանել՝ «բան չկայ» ըսե-
լով: Ըռտով ամեն կողմէ պայթեցան հրացաններն ու
ատրճանակներն: Փախչողը քանի մը քայլ չարած, իս-
կոյն վար կլինար: Տեսնել պէտք էր՝ թէ ի՞նչ ճիւղա-
յին անյագ ցանկութիւն մը կար անգէնը վերաւորել
վերջ՝ մորթելու և ապա կտոր կտոր ընելով՝ շներու
առջև ձգելու մէջ: Վայրկեան մը մտածողը ինքզինքը
երազել մէջ կարծել իսկ կը վարանի: Տասը տարեկա-
նէն վեր եղողները ջարդ ու փշուր ըրին: Չորս եկեղե-
ցիներու թանկագին սպասները կորոպտելով՝ ամենա-
խայտառակ արարքներէ ետք դուրս ելան և սպանեցին
երկու քահանան ալ:

Ի՞նչ գիտնամ, ինչպէ՞ս կարող եմ մահէն, աղքա-
տութենէն, վերքերէ և հիւանդութիւններէ վերջ յա-
ռաջ եկած ծայրայեղ թշաւութիւններն բառերու
յանձնել և մեր եղբարց իմացնել կրած ամենագան:

վիճակնիս: Երկրաշարժներու, հրաբուխներու և հեղեղ-
ներու տուած վնասները բնաւ չէ կարելի բաղդատել
այս մարդահրէշ գազաններու պատճառած չարեաց հետ:
Զգալու միակ ձարն է՝ լինել մերկ, նօթի, վերաւոր... Դառ-
նաշունչ ցուրտը այս ամեն չարեաց լրացուցիչը եղած է:
Այս ի՞նչ աշխարհ է, չենք իմանար: Կըսէ թէ 250
մեռեալ ունինք, բայց ո՞վ է համրողը:

Ամենքս կարօտ ենք պատառ մը չոր հացի. — մու-
րալ չենք կարող, միայն կը անանինք ցաւով և ռիս-
կալութեամբ...

Կառավարութիւնը ժողովրդին (մնացածներուն) կը
նեղէ, որ այս պատահածներուն համար սուլթանէն
շնորհակալ ըլլայ և խոստովանի թէ՛ «Ամեն չարեաց
պատճառն սրիկայ հայերն եղած են»:

Ապրիլի 28-ին Գահիրէում կախաղան բարձրացաւ
Մուշեղ անունով մի երիտասարդ, որը գրգռուելով վեր-
ջին կոտորածներին մասնակցած մի զինուորի պատմու-
թիւններից, սպանել է նրան: Եգիպտաբնակ բոլոր եւ-
րոպական գաղութների միջամտութիւնը՝ նրա ներումն
ստանալու, ապարդիւն անցաւ:

Ահա Անգլիայի պաշտպանութիւնը:

Նոյն օրը Պարսիկի Գահիրէում կախաղան բարձրացաւ
Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Կեդրոնական
սնդուկի մէջ ստացւած են:

Պողպատ քաղաքից Մի խումբ վանցիներից հրացան-
ների համար 170 ռուբլի, ն. նախ. 800 ռուբ., Հին
քաղաքից 600 ռ., Նոյն տեղից 200 ռ., Միլաճից 167
ռուբ., Պետերբ. 380 ռուբ., Մի խումբ օրիորդների ձե-
ռագործից 100 ռուբ., Մ. քաղ. հանգանակած 395
ռուբ., ևս 5 ռուբ., Աստղից 100 ռուբ.:

Մի խումբ ռուս ուսանողներից 50 ռուբ.:

Մ. քաղաքից Մի-ի միջոցով Գ.-ից 500 ռուբլի,
Տիկ. Վ. 500 ռուբ., Տիկ. Մ.-ից 50 ռուբ., Բ.-ից 200
ռուբ., Շ.-ից 150 ռուբ., Տիկին ՕԼ.-ից 20 ռուբ., ն.
Նախը. Վր.-ից 45 ռուբ., Ռուս կին բժշկից 25 ռուբ.,

Տապալը քաղ. Կեդր. Կոմիտէի սնդ. մէջ ստացւած են:

Բ. Վիշտէն 37 ռուբ., Մ. Ղլիճէն 3 ռուբ., ժամացոյցէն
438 ղրուշ, Վարդ-Օհանէն 5 օսմ. լիբա, Օր. Մանի-
շակէն 1 անգլիական ոսկի:

Խար. քաղաքից.—Պերձի միջոցաւ 40 ռուբլի:
Գիտակ քաղաքից.—Արմէնի միջոցաւ 5 ռուբլի:
Հայկաւանի Դիւցազնուհուց 1257 Փրանկ:
Ամերիկ.—Սար. Պոլ. 5 դոլար:
Գերմանիայի հայ ուսանողներից 153 մարկ:
«Նոր-Աշխար» խմբից 27 Փրանկ:
Շվ. ծ. քաղ. X-ից 10 Փրանկ:

Դաշնակցութեան անձամբներեց ետղւում է թղթակցութեան
և ներատուութեան համար դիմել:

Armène-Gaspar, poste restante, Carouge (Suisse)

Վիւննա, Դաշնակցութեան ազատ տպարան: